

**"Ekl ve şürb ve muâmele-i zevciye, gerçi bu dünyada bir ihtiyaçtan gelir, bir vazifeye gider; fakat, o vazifeye bir ücret-i muâccele olarak öyle mütenevvi' leziz lezzet içlerine bırakılmıştır ki, sâir lezâize tereccüh ediyor..."
İzah eder misiniz?**

Zevk ve lezzetlere sadece manayı ismi ile bakarsak ve nefsin keyfi için peşinden koşar isek, o zaman kulluk vazifelerini unutturduğu ve oyaladığı için, bir kapıcı, bir it değerine düşer. Yok, şayet zevk ve lezzetleri şükür için ve isim ve sıfatlara işaret eden levhalar suretinde görüp, takip edersek, bu kez şükre ve kulluğa bir vasıta haline gelir. Yani tabirler nerede kullandığına göre değişir. Akıl, Allah'ın sanatlarını inceleyen bir mütefekkir alet olabileceği gibi, aynı akıl küfür ve itikatsızlıkta azap ve elem aleti de olur.

İnsandaki şehvet ve öfke kuvvetleri, kalp ve aklın idaresinde ifrat ve tefrite düşmeden çalıştığında, insan için faydalı ve güzel iki his olur. Ama bu iki kuvve, efendilik taslayıp, kalp ve aklın idaresine girmeyip, nefsin ve hevanın emrine girer ise, bu defa da şerde ve günahı tehlikeli iki his olur. Yani bu gibi hisler kullandığı yere göre şekillenirler. Hayra da şerre de kullanılmaya müsait yapıları vardır. Üstad'ın ibareleri genelde bu iki minval üzere gider.

Bir de insan mahiyetinde his ve duyguların bir hiyerarşisi vardır. Yani her his ve duygu aynı mesabede değildir. Kalp ve akıl efendi konumunda iken, insandaki şehvet ve öfke gibi hisler, daha ziyade, kapıcı ve it konumundadır. İt, şayet terbiyemizde ise bize fayda, terbiyemizde değilse zarar verir. Bunun önemli lezzetler sırasına geçmesi ile bir ilgisi yoktur.